

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© 2017 ГОНТА С. В.

УДК 338.22.01

Гонта С. В. Системний підхід до дослідження структури національної економіки

У статті застосовано системний підхід до дослідження структури національної економіки. Ідентифіковано сутність такого підходу та визначено його основні переваги при вивченні економічних систем. Уточнено елементи структури національної економіки, до числа яких віднесено сферу, сектор і галузь. Детально розглянуто сутність цих окремих елементів і визначено їх особливості. Також візуалізовано структуру національної економіки у просторі її існування та описано процес формування та розвитку такої структури у просторі часу.

Ключові слова: структура, трансформація, структура національної економіки, системний підхід, елементи, зовнішнє середовище, галузь, сектор, сфера.

Рис.: 2. Бібл.: 16.

Гонта Сергій Володимирович – аспірант, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14027, Україна)

УДК 338.22.01

Гонта С. В. Системный подход к исследованию структуры национальной экономики

В статье применен системный подход к исследованию структуры национальной экономики. Идентифицирована сущность такого подхода и определены его основные преимущества при изучении экономических систем. Выявлены элементы структуры национальной экономики, к числу которых отнесены сфера, сектор и отрасль. Подробно рассмотрена сущность этих отдельных элементов и определены их особенности. Также визуализирована структура национальной экономики в пространстве её существования и описан процесс формирования и развития такой структуры в пространстве времени.

Ключевые слова: структура, трансформация, структура национальной экономики, системный подход, система, подход, элементы, внешняя среда, отрасль, сектор, сфера.

Рис.: 2. Библ.: 16.

Гонта Сергей Владимирович – аспирант, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, Чернигов, 14027, Украина)

UDC 338.22.01

Gonta S. V. The System Approach to Researching the Structure of National Economy

The article applies the system approach to researching the structure of national economy. Essence of such approach has been identified and its main advantages when studying economic systems have been defined. Elements of the structure of national economy, with inclusion of sphere, sector, and branch, have been determined. Essence of these separate elements has been considered in detail and their features have been defined. Also structure of national economy in the space of its existence has been visualized, process of both formation and development of such structure in the space of time has been described.

Keywords: structure, transformation, structure of national economy, system approach, system, approach, elements, external environment, branch, sector, sphere.

Fig.: 2. Bibl.: 16.

Gonta Serhiy V. – Postgraduate Student, Chernihiv National Technological University (95 Shevchenko Str., Chernihiv, 14027, Ukraine)

Національна економіка як складний об'єкт дослідження завжди перебуватиме у центрі уваги вчених, оскільки характеризує в переважній більшості випадків економічний розвиток будь-якої держави. За своєю природою національна економіка є поліструктурним об'єктом, який містить значну кількість різних елементів, що визначає складність його пізнання, оскільки в межах окремого дослідження описати всі аспекти функціонування національної економіки фактично неможливо. Це обумовлює існування значної кількості наукових праць, в яких розглядаються окремі закономірності та особливості її зародження та розвитку.

Національна економіка як окремих об'єкт пізнання являє собою складну систему різномірних елементів та зв'язків між ними, яка постійно знаходиться в тісній взаємодії з іншими суспільними системами і розвивається під дією як екзогенних, так і ендемогенних чинників. Уже проведені дослідження дають підстави стверджувати про певну кореляцію між рівнем функціонування національної економіки в країні та, зокрема, її дійсною структурою, що сформувалася. Доволі часто неефективна структура національного господарства є першою і найскладнішою перешкодою до подальшого економічного розвитку держави.

Історія знає чимало прикладів активного економічного піднесення держав після кардинального впрова-

дження заходів, що були направлені на зміну, насамперед, структури національної економіки, що відбувалося при досить високому рівні втручання держави у процеси таких трансформацій. Звичайно, національна економіка як абстрактний об'єкт дослідження та її структура як більш конкретний перелік галузей, секторів та сфер між собою нероздільно пов'язані та визначають рівень розвитку один одного. Саме тому в статті актуалізується питання подальшого вивчення структури національної економіки як окремого об'єкта дослідження з метою, перш за все, теоретичного обґрунтування його природи та сутності.

Поділяємо думку Качан Н. С., яка зауважує, що важко здійснити економічний аналіз та відшукати резерви підвищення ефективності економічної діяльності без використання структурного методу на основі системного підходу. Тим більше, що наявна структура економіки України проявила себе як нераціональна і потребує глибокого вивчення різнобічних аспектів її формування, удосконалення методів перебудови на засадах раціоналізму та екологічної безпеки. Проте у вітчизняній економічній науці не використовують весь потенціал системного підходу, сприймаючи економічну структуру априорно, що потребує подальшого вивчення, узагальнення і розкриття змісту цього поняття з нової точки зору, яка врахує сучасні тенденції та зміни в суспільстві [7, с. 77].

Питання дослідження сутності структури національної економіки, особливостей її трансформації на сьогодні знаходяться у фокусі уваги значної кількості вчених, до числа яких варто віднести таких: Бойко А. І., Жипнас В. В., Журавльова О. В., Коломицева О. В., Кусик Н. А., Мельникова М. І., Подунай В. В., Потравка Л. О., Прушківська Е. В., Шинкарук А. В. та ін. Окремі аспекти системного підходу при аналізі структури національної економіки застосовували Качан Н. С., Кирилюк Є. М., Крючкова І. В., Пирог О. В., Скірка Н. Я., Чайка Ю., Шуміло О. С. та ін.

Проте, незважаючи на численні напрацювання в окресленій сфері, на сьогодні залишаються питання, яким було відведено недостатньо уваги у просторі пізнання особливостей формування та активного розвитку структури національної економіки через процеси її трансформації. У теоретичній та методичній площинах актуальними залишаються питання використання системного підходу до ідентифікації структури національної економіки з подальшим пізнанням її природи.

Метою статті є спроба поглибити уявлення про структуру національної економіки через використання методичного апарату системного підходу.

Досягнення поставленої мети потребує конкретизації сутності системного підходу та ідентифікації основних його особливостей як окремого методу наукового дослідження. В економічних дослідженнях використання окресленого підходу є досить зручним способом проведення логічно побудованого дослідження з поетапним розкриттям особливостей та закономірностей функціонування і розвитку досліджуваних об'єктів. У даній статті ми не ставимо за мету детальний розгляд системного підходу як універсального засобу пізнання різних явищ об'єктивної дійсності, хоча і ґрунтуємось саме на такому сприйнятті його методологічних принципів [16, с. 12]. Основна увага сконцентрована на поєднанні даного методу із процесом пізнання структури національної економіки. Ми виходимо з позиції доцільності продовження класичних традицій системного підходу як комплексного способу пізнання дійсності, якому притаманна універсальність і сутність якого полягає у виділенні досліджуваного об'єкта як цілісної системи, окремого явища, що складається з взаємодіючих компонентів та взаємозв'язків між ними, котрі встановлюються для досягнення спільної цілі системи. При цьому ми орієнтуємось на характеристику властивостей систем, розкрити в роботах визнаних фахівців у галузі теорії систем В. Афанасьєва, І. Блауберга, Б. Юдіна, О. Єрохіної, А. Уймова, І. Хорвата та ін. [1; 2; 6; 12–14].

Для теми нашого дослідження важливо зауважити, що існують два принципово різні підходи до виділення системи із оточуючого середовища – дескриптивний та конструктивний [12, с. 58]. Дескриптивний підхід, який є найбільш уживаним, заснований на побудові системи через виокремлення її із середовища та полягає в тому, що характер функціонування системи пояснюється її структурою, тобто внутрішньою будовою елементів та зв'язків між ними. Конструктивний підхід носить зворотний характер, тобто по заданій функції

конструюється структура, що їй відповідає. Для цього використовується функціонально-цільовий метод, згідно з яким, орієнтуючись на задалегідь визначену мету, яку повинна досягти система, визначається її функція, що забезпечує досягнення мети, а відповідно до функції утворюється структура системи. Мета системи за умов конструктивного підходу виникає з проблемної ситуації, яка має бути вирішеною. У такому випадку система є засобом вирішення проблеми. Саме на такий (конструктивний) підхід ми спираємось в нашому дослідженні структури національної економіки.

Саму структуру національної економіки як об'єкт дослідження в абстрактній площині його визначення в даній статті розглядатимемо як ієрархічно створену сукупність компонентів макроекономічного характеру, які взаємодіють між собою, створюють та розвивають стійкі взаємозв'язки та розглядаються як єдине ціле [4]. Зазначене трактування структури національної економіки вже сформульоване частково з використанням системного підходу, оскільки в його межах зазначається інформація про елементи, взаємодію між ними, єдність, ієрархію. Проте в подальшому дослідженні спробуємо поглибити наведене трактування через використання всього арсеналу системного підходу до пізнання економічних явищ та об'єктів.

До переваг системного підходу як методу наукових досліджень, на наше переконання, варто віднести такі:

- ✦ *універсальний характер* – даний метод може використовуватися не лише в економіці, але й активно застосовується в інших науках;
- ✦ *простота використання* – метод не вимагає наявності складних знань у сфері математичного моделювання економічних явищ, а є досить легким у використанні та не займає багато часу при дослідженні об'єктів;
- ✦ *логічність у застосуванні* – системний підхід за своєю природою є логічно побудованим методом наукового дослідження, сутність якого за великим рахунком полягає в етапізації всіх дій для пізнання явища; це дозволяє не лише формалізовано використовувати цей метод, але і отримувати досить логічно систематизовані результати дослідження, що є вкрай важливим при аналізі та використанні великих масивів інформації про досліджувані об'єкти;
- ✦ *деталізація отриманих результатів* – метод дозволяє при необхідності будь-який об'єкт пізнання розкласти на різні елементи з ідентифікацією зв'язків між ними, і такі дії можна робити стільки разів, скільки автору необхідно для отримання бажаного результату; у підсумку кількість реалізованих поділів системи не впливає на логічну побудову його структури;
- ✦ *значний пізнавальний потенціал* – системний підхід дозволяє чітко усвідомлювати місце кожного елемента, системи, підсистеми в досліджуваному об'єкті, що сприяє формуванню нових знань про такий об'єкт загалом та окремі його складові зокрема; у підсумку дослідник може

сфокусувати увагу на окремих системах загального досліджуваного об'єкта і завжди розуміти їх границі, роль у даному об'єкті, ідентифікувати взаємозв'язки між ними та елементами зовнішнього середовища; усе це дозволяє поглибити теоретичну та методичну складові процесу пізнання окремих економічних об'єктів;

- ★ *значний рівень структуризації дослідження* – системний підхід часто при його використанні для пізнання конкретного економічного об'єкта в подальшому може визначати і структуру та логіку проведення всього дослідження, що буде ґрунтуватися, наприклад, на описі та детальному вивченні всіх підсистем досліджуваного об'єкта, що в підсумку дозволяє при синтезі отриманої інформації отримати вичерпні дані про такий об'єкт.

Таким чином, системний підхід дозволяє досліднику виявити закономірність і типовий характер розвитку або трансформації систем, у кінцевому підсумку – органічно поєднати структурний аналіз з конкретно-історичним підходом, більш ємно і точно відтворити картину досліджуваних процесів у всій різноманітності їх реальних проявів [8, с. 174]. Отже, пізнання структури національної економіки не може відбуватися поза межами системного підходу. За такого підходу насамперед необхідно виділити структурні елементи досліджуваного об'єкта. При вивченні національної економіки набір таких елементів буде залежати від позиції вченого щодо вибору того типу структури економіки, яка буде знаходитися в центрі уваги. Звичайно для пізнання територіальної або галузевої структури національної економіки її основні елементи будуть відрізнятися за своєю сутністю, хоча в основі будуть знаходитися однакові первинні структурні елементи. Ми не акцентуємо увагу на відмінностях у застосуванні системного підходу при вивченні різних типів структури національної економіки, оскільки дослідження зосередиться на ідентифікації базових її елементів, що існують у просторі функціонування економічних відносин загалом.

У окресленому підході, передусім у межах національної економіки, прийнято виділяти такі структурні елементи: сфера, сектор і галузь. Проаналізуємо сутність цих елементів більш детально з ідентифікацією їх природи та відмінностей.

Сфера національної економіки – це сукупність виробничих одиниць, що виробляють схожі за своєю природою товари, послуги та продукцію. На відміну від галузей національної економіки сфери національної економіки ідентифікуються не за економічною діяльністю самих підприємств, а за специфічними рисами кінцевої продукції. Зокрема, Гейко Л. М., Сментина Н. В. визначають сфери економіки таким чином: підприємства, що виробляють однаковий або аналогічний продукт, утворюють певну сферу економічної діяльності [1, с. 13]. Мельникова В. І., Мельникова О. П., Сідлярчук Т. В., Тур І. Ю., Шведова Г. М. зауважують, що національна економіка містить такі сфери: матеріальне й нематеріальне виробництво, а також невиробничу сферу [9, с. 9].

У ст. 261 Господарського кодексу України також уточнюється сутність сфер економіки. Зокрема, визначається сфера матеріального та нематеріального виробництва. До сфери матеріального виробництва належать галузі, які визначаються видами діяльності, що створюють, відновлюють або знаходять матеріальні блага (продукцію, енергію, природні ресурси), а також продовжують виробництво у сфері обігу (реалізації) шляхом переміщення, зберігання, сортування, пакування продукції чи інших видів діяльності. Усі інші види діяльності у своїй сукупності становлять сферу нематеріального виробництва (невиробничу сферу) [5]. Решетило В. П. зазначає, що господарський комплекс країни також ділять на дві сфери господарства – виробничу (галузі, в яких результат праці втілений у матеріальні блага) і сферу послуг (галузі виробництва послуг населенню чи суспільству в цілому) [11, с. 238–239]. У нашій статті сферу національної економіки будемо розподіляти на три складові: матеріальне і нематеріальне виробництво та невиробнича сфера, не акцентуючи уваги на деталізації цих сфер. Ідентифіковані вище сфери національної економіки складають її три вагомні підсистеми, які, своєю чергою, містять інші структурні елементи.

Сектор національної економіки за своєю природою є простором об'єднання декількох взаємопов'язаних галузей національного господарства. Гейко Л. М., Сментина Н. В. зауважують, що сукупність інституціональних одиниць, які мають близькі економічні цілі, виконують близькі економічні функції, утворює сектори національної економіки (сектор фінансових закладів, сектор державних закладів, сектор домашніх господарств, зовнішній сектор) [3, с. 13]. Тобто, систематизація вже структурних одиниць відбувається за ознакою їх специфічної діяльності. Сектори національної економіки можуть бути ідентифіковані за різними ознаками, наприклад, приватний (підприємницький) та державний, формальний і неформальний, аграрний, науковий, нефінансовий та фінансовий, первинний, вторинний, третинний і т. д.

Поняття *галузі* як окремої категорії використовуються багатьма вченими і не лише в економічних науках. Зокрема, у науковій літературі можна зустріти використання цієї дефініції у правових науках (галузь права), у контексті систематизації різних наук (галузь науки) і т. ін. В економіці галузь розглядають виключно в контексті пізнання структури національного господарства, де ідентифікують окремі підприємства та визначають рівень їх розвитку. У ст. 260 Господарського кодексу України зазначається, що галузь – це сукупність усіх виробничих одиниць, які здійснюють переважно однакові або подібні види виробничої діяльності [5]. Тобто для галузі характерними рисами систематизації структурних одиниць вже виступають і специфіка діяльності підприємств, і сутність та природа їх продукції, товарів, послуг. Мельникова В. І., Мельникова О. П., Сідлярчук Т. В., Тур І. Ю., Шведова Г. М. зазначають, що галузі – якісно однорідні групи господарських одиниць, що виконують у процесі суспільного виробництва однакові за соціально-економічним змістом функції [9, с. 10]. Решетило В. П. зауважує, що термін «галузь» національної економіки

вживають переважно в трьох значеннях: на макроекономічному рівні – для позначення великих сфер матеріального виробництва; для позначення великих складових частин; для позначення більш дрібних складових частин. Поняття «галузь» вживають і для позначення великих структурних частин, виділених на основі суспільного поділу праці, особливо в межах промисловості й сільського господарства [10; 11, с. 238–239].

Застосування системного аналізу до розгляду структури національної економіки дозволило виділити основні її компоненти, до яких віднесено сектор, сферу та галузь національної економіки. На рис. 1 візуалізовано таку структуру.

Звісно, зважаючи, що національна економіка є надзвичайно складною системою різних елементів та зв'язків

між ними, поділ завжди є умовним, але важливим з позиції подальшої реалізації наукового дослідження структури національної економіки. Однак з іншої позиції таку структуру (див. рис. 1) також можна представити і в часовому вигляді, тобто у просторі часу. У такому випадку структура національної економіки розглядається з позиції динамічного підходу, за якого вагому увагу приділяють питанням пізнання закономірностей розвитку системи, зміни її станів у часі. Звичайно, при дослідженні структури національної економіки у просторовому вигляді вагома увага фокусується на ідентифікації базових елементів такої системи, визначення зв'язків між ними, із зовнішнім середовищем і т. д. При дослідженні окресленої структури в часовому вимірі увага звертається до пізнання процесів зміни її станів, що реалізується за до-

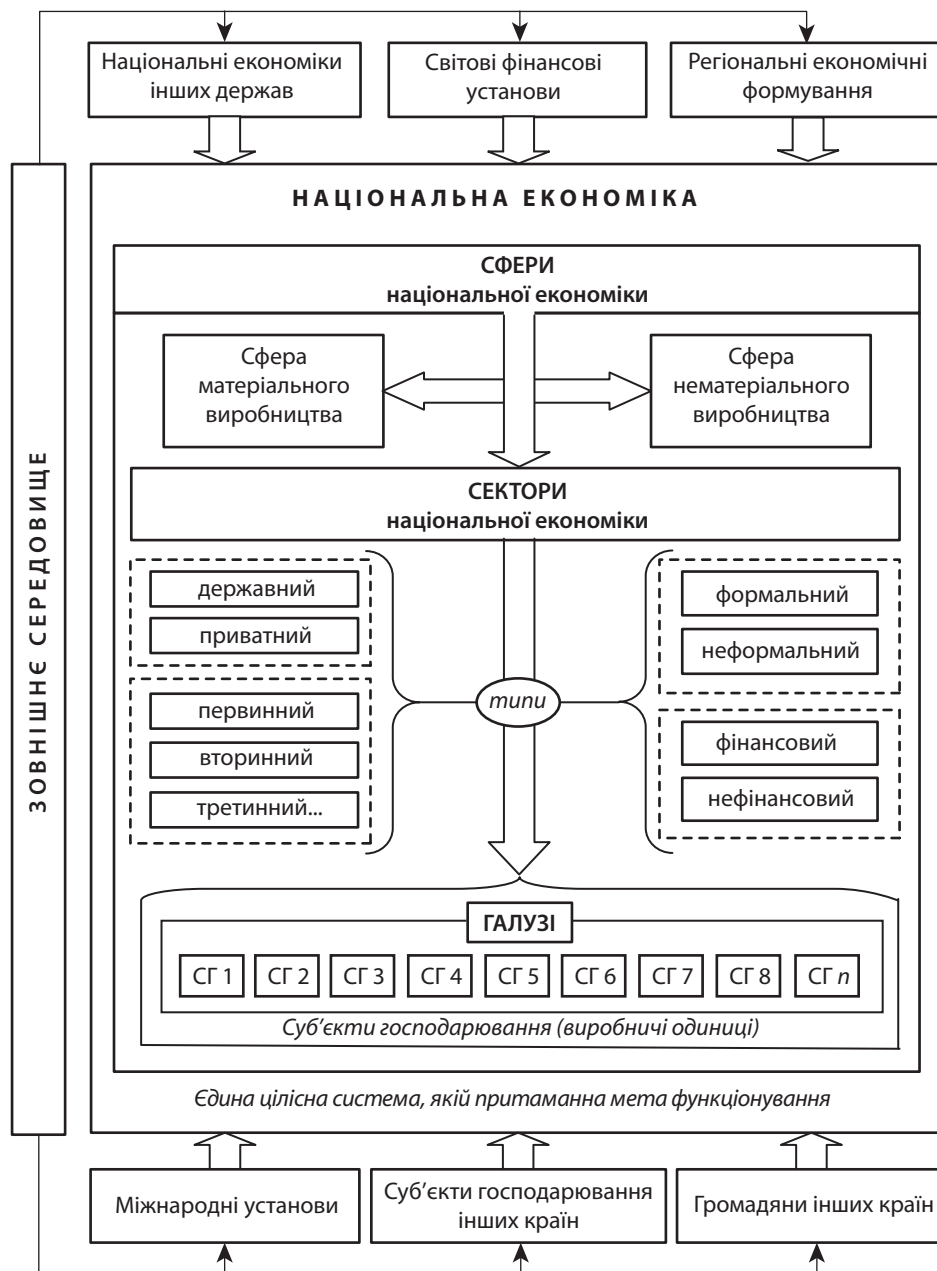

Рис. 1. Візуалізація структури національної економіки

Джерело: складено автором.

помогою вивчення кількісних та якісних показників, які характеризують трансформаційні процеси в досліджуваному об'єкті. На рис. 2 наведено структуру національної економіки у просторі часу.

Розглянемо більш детально рис. 2. Розвиток структури національної економіки будь-якої держави завжди відбувається за досить схожим сценарієм. Цілком погоджуємося з позицією Чайки Ю., що розвиток структури національної економіки є рухом від однієї відносно оптимальної структури економіки до іншої, який відбувається завдяки дії ринкових механізмів ціноутворення, конкуренції, нагромадження та переливу капіталу [15, с. 40].

ристиками. У подальшому, при розробці заходів трансформації наявної структури національної економіки, вчений повинен сформувати орієнтир, задати вектор, який буде вказувати основний шлях реалізації трансформаційних процесів для досягнення такого оптимуму. Оптимальність структури національної економіки може бути визначена також через систему кількісних та якісних показників. Проте оптимальна структура завжди є прогнозом на майбутнє, досягнути якого не можна швидко. Саме це обумовлює необхідність виділення транзитивної структури національної економіки, яка є проміжною ланкою для оцінки правильності вибору стратегії руху від початкової до оптимальної структури. У переважній більшості наукових робіт вагому увагу

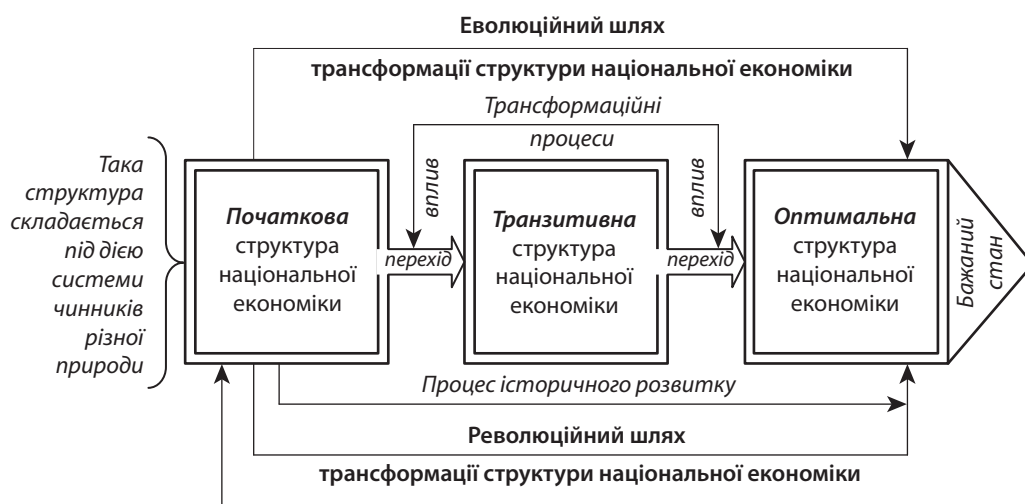

Рис. 2. Візуалізація структури національної економіки у просторі часу

Джерело: складено автором.

На початковій стадії відбувається зародження такої структури, що реалізується під тиском значної кількості різних чинників, до основних з яких варто віднести політичні, природні, культурні, інституціональні та ін. На цьому етапі формування структури національної економіки досить тісно пов'язане з процесами становлення самої держави та формування нації. На інших етапах відбувається процес безперервної трансформації структури національної економіки, що здійснюється у процесі історичного розвитку суспільства, в якому кардинальних змін зазнають також і економічні відносини. Рух завжди здійснюється з метою досягнення оптимальної структури економіки, яку визначають як бажаний стан подальшого економічного зростання. Втім, окреслена модель у теоретичній площині є досить умовно простою і не відрізняється від розвитку будь-якого об'єкта загалом.

Однак з позиції вченого, який досліджує структуру національної економіки, завжди можна виділити три види такої структури. На початковому етапі, у момент, коли науковець починає аналізувати таку структуру, мова йде про її початковий стан, формування якого обумовлено низкою факторів. Реалізуючи оцінку такого стану, ми можемо зафіксувати сучасні тенденції такої структури певними кількісними та якісними характе-

приділяють оцінці початкової структури та формуванню описової частини бажаної, оптимальної структури, мало звертаючи уваги на важливість проведення дослідження і транзитивних структур, оскільки національна економіка як складна система не може швидко змінюватися в часі, і шлях від початкової структури до оптимальної є тривалим.

Транзитивна структура національної економіки є за своєю природою тимчасовим явищем, оскільки така економіка постійно перебуває в розвитку, і у межах цього процесу можна виділити значну кількість транзитивних структур, – стільки, скільки цього вимагає дослідження. Саме тому важливим аспектом пізнання сутності таких структур є планування лагу їх оцінки та аналізу отриманих даних. Фактично транзитивні структури дозволяють отримати інформацію про правильність вектора реформування структури національної економіки на шляху досягнення її оптимального рівня.

Зауважимо, що в цілому кількість транзитивних структур, які були виділені та досліджені у процесі історичного розвитку об'єкта, дозволяють ідентифікувати шлях такого розвитку. При незначній кількості нетривалих транзитивних структур трансформації об'єкта до його оптимального рівня можна говорити про револю-

ційний шлях його розвитку, і навпаки, наявність значної сукупності довгострокових періодів визначення транзитивних структур свідчить, що об'єкт розвивається еволюційно. Варто також зауважити, що з позиції вченого досягнення оптимальної структури національної економіки не можна реалізувати, оскільки при наближенні до її параметрів, які встановлюються вченими, така структура стає початковою, і задається новий вектор її подальшого розвитку. Такий процес є нескінченним.

Пізнання сутності транзитивних структур є важливим завданням реформування всієї національної економіки, оскільки дозволяє відійти від теоретично правильно обґрунтованих сформульованих цілей економічного розвитку нації до формування конкретного шляху їх досягнення протягом певного часу. Аналіз транзитивних структур також сприяє можливості постійного моніторингу трансформації структури національної економіки і, за необхідності, дозволяє виділяти слабкі місця в цьому процесі для проведення корекції, або показники оптимальності такої структури, або змінювати часові лаги їх досягнення. Проте процес завжди є досить чітко конкретизованим і розвивається при постійному його моніторингу.

ВИСНОВКИ

Отже, у межах статті було застосовано системний підхід до пізнання структури національної економіки, який запропоновано розглядати як теоретичний науковий підхід, якому притаманна універсальність і сутність якого полягає в розгляді досліджуваного об'єкта як цілісної системи, окремого явища, що складається з окремих компонентів та взаємозв'язків між ними. Це дозволило на основі ідентифікації та систематизації позитивних аспектів використання окресленого підходу виявити сутність структури національної економіки, визначити основні її компоненти, серед яких виділено сферу, сектор та галузь. Сутність цих окремих елементів структури національної економіки було детально розглянуто та визначено їх особливості. У статті візуалізовано структуру національної економіки у просторі її існування та описано процес формування та розвитку такої структури у просторі часу з ідентифікацією за історичною ознакою таких її видів: початкова, транзитивна та оптимальна, описано їх особливості та закономірності формування. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Афанасьев В. Г.** Проблемы целостности в философии и биологии. М.: Мысль, 1964. 416 с.
2. **Блауберг И. В., Юдин Б. Г.** Философские проблемы исследования систем и структур. *Вопросы философии*. 1970. № 5. С. 59–65.
3. **Гейко Л. М., Сментина Н. В.** Національна економіка: навч. посіб. Одеса: Ротапринт, 2012. 315 с.
4. **Гонта С. В.** Аналіз наукових підходів до дослідження сутності структури економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2. С. 84–90.
5. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1488137640378735>
6. **Ерохина Е. А.** Теория экономического развития: системно-синергетический подход. URL: <http://orel.rsl.ru/nettext/economic/erohina.html>
7. **Качан Н. С.** Взаємозв'язок системи і структури: філософсько-економічний аспект. *Наукові праці КНТУ*. Сер.: Економічні науки. 2010. Вип. 17. С. 77–83.
8. **Кирилюк Є. М., Процаликіна А. М.** Методологія дослідження процесів трансформації економічних систем у сучасних теоріях. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 4. С. 172–179.
9. Національна економіка: навч. посіб./Мельникова В. І., Мельникова О. П., Сідлярчук Т. В. та ін. Київ: Центр навчальної літератури, 2011. 248 с.
10. **Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Камінська Т. М.** Національна економіка: навч. посіб. Харків: Нац. ун-т «Юридична академія України», 2011. 182 с.
11. Національна економіка: навч. посіб./за заг. ред. В. П. Решетило. Харків: ХНАМГ, 2009. 386 с.
12. **Сурмин Ю. П.** Теорія систем і системний аналіз. Київ: МАУП, 2003. 368 с.
13. **Уёмов А. И.** Системный подход и общая теория систем. М.: Мысль, 1978. 272 с.
14. **Хорват И.** Теория индустриальных систем. М.: Прогресс, 1976. 264 с.
15. **Чайка Ю.** Механізми структурного розвитку національної економіки. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2011. № 3. С. 30–41.
16. **Шкарлет С. М., Гонта О. І., Дубина М. В.** Особливості застосування системного підходу до пізнання економічних явищ. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 4 (8), ч. 1. С. 9–17.

Науковий керівник – Виговська В. В., доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет

REFERENCES

- Afanasev, V. G. *Problemy tselostnosti v filosofii i biologii* [The problem of integrity in philosophy and biology]. Moscow: Mysl, 1964.
- Blauberg, I. V., and Yudin, B. G. "Filosofskie problemy issledovaniya sistem i struktur" [Philosophical problems of research of systems and structures]. *Voprosy filosofii*, no. 5 (1970): 59-65.
- Chaika, Yu. "Mekhanizmy strukturnogo rozvytku natsionalnoy ekonomiky" [Mechanisms of structural development of national economy]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*, no. 3 (2011): 30-41.
- Erokhina, E. A. "Teoriya ekonomicheskogo razvitiya: sistemno-sinergeticheskiy podkhod" [The theory of economic development: systemic and synergetic approach]. <http://orel.rsl.ru/nettext/economic/erohina.html>
- Honta, S. V. "Analiz naukovykh pidkhodiv do doslidzhennia sutnosti struktury ekonomiky" [The analysis of scientific approaches to the study of the nature of the structure of the economy]. *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 2 (2016): 84-90.
- Heiko, L. M., and Smentyna, N. V. *Natsionalna ekonomika* [The national economy]. Odessa: Rotaprynt, 2012.
- Kachan, N. S. "Vzaiemozviazok systemy i struktury: filosofsko-ekonomichni aspekt" [The relationship between system and structure: philosophical and economic aspects]. *Naukovi pratsi KNTU*. Seriya: Ekonomichni nauky, no. 17 (2010): 77-83.
- Kyryliuk, Ye. M., and Proshchalykina, A. M. "Metodolohiia doslidzhennia protsesiv transformatsii ekonomichnykh sistem u suchasnykh teoriakh" [The methodology of the study of the processes of transformation of economic systems in modern theories]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, no. 4 (2011): 172-179.

Khorvat, I. *Teoriya industrialnykh sistem* [The theory of industrial systems]. Moscow: Progress, 1976.

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1488137640378735>

Melnykova, V. I. et al. *Natsionalna ekonomika* [The national economy]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2011.

Natsionalna ekonomika [The national economy]. Kharkiv: KhNAMH, 2009.

Surmyn, Yu. P. *Teoriia sistem i systemnyi analiz* [Systems theory and systems analysis]. Kyiv: MAUP, 2003.

Shevchenko, L. S., Hrytsenko, O. A., and Kaminska, T. M. *Natsionalna ekonomika* [The national economy]. Kharkiv: Yurydychna akademiia Ukrainy, 2011.

Shkarlet, S. M., Honta, O. I., and Dubyna, M. V. "Osoblyvosti zastosuvannya systemnoho pidkhodu do piznannya ekonomichnykh yavyschch" [Features of a systemic approach to the cognition of economic phenomena]. *Naukovyi visnyk Polissia*. Vol. 1, no. 4 (8) (2016): 9-17.

Uemov, A. I. *Sistemnyy podkhod i obshchaia teoriia sistem* [System approach and General systems theory]. Moscow: Mysl, 1978.

УДК 339.187.62

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ФУНКЦІЙ ЛІЗИНГУ

© 2017 ЛЕВЧЕНКО О. А.

УДК 339.187.62

Левченко О. А. Теоретичні підходи до визначення сутності та функцій лізингу

Цілями статті є дослідження теоретичних засад та узагальнення наукових підходів до тлумачення та уточнення змісту поняття «лізинг», виокремлення основних економічних характеристик і функцій лізингу. Систематизовано наукові підходи дослідників стосовно визначення поняття «лізинг». Виділено нові наукові підходи до тлумачення поняття лізингу, зокрема як форми державно-приватного партнерства, форми забезпечення конкурентоспроможності. Обґрунтовано авторську точку зору на визначення економічної сутності лізингу як особливого виду підприємницької діяльності, що водночас реалізується у формі кредитно-інвестиційних і торговельно-майнових відносин. Розкрито основні функції лізингу, здійснено уточнення його природи за об'єктно-суб'єктом підходом у рамках аутсорсингу. Подальші дослідження будуть стосуватися систематизації наукових підходів та визначення нових ознак щодо видової класифікації лізингу.

Ключові слова: лізинг, лізингодавець, лізингодержувач, функції лізингу.

Табл.: 3. **Бібл.:** 43.

Левченко Олександр Анатолійович – аспірант, Університет банківської справи (вул. Андріївська, 1, Київ, 04070, Україна)

E-mail: oleksandr.levchenko@gmail.com

УДК 339.187.62

UDC 339.187.62

Левченко А. А. Теоретические подходы к определению сущности и функций лизинга

Levchenko A. A. The Theoretical Approaches to Defining the Essence and Functions of Leasing

Цели статьи заключаются в исследовании теоретических основ, обобщении научных подходов к толкованию понятия «лизинг», определении основных экономических характеристик и функций лизинга. Систематизированы научные подходы исследователей к определению понятия «лизинг». Выделены новые научные подходы к толкованию понятия лизинга как формы государственно-частного партнерства, формы обеспечения конкурентоспособности. Обоснована авторская точка зрения на определение экономической сущности лизинга как особого вида предпринимательской деятельности, которая одновременно реализуется в форме кредитно-инвестиционных и торговых отношений. Раскрыты основные функции лизинга в соответствии с объектно-субъектным подходом в рамках аутсорсинга. Дальнейшие исследования в данном направлении будут касаться систематизации научных подходов и определения новых признаков видовой классификации лизинга.

The article is aimed at researching the theoretical foundations, generalizing scientific approaches to interpretation of the concept of «leasing», defining the main economic characteristics and functions of leasing. Scientific approaches of researchers to definition of the concept of «leasing» were systematized. New scientific approaches to interpretation of the concept of leasing as a form of public-private partnership, a form of ensuring competitiveness, have been allocated. The author's own point of view on defining the economic essence of leasing as a special type of entrepreneurial activity which at the same time is implemented in the form of the credit-investment along with the trade-property relations has been substantiated. The main functions of leasing according to the object and subject approach in terms of outsourcing have been disclosed. Further researches in this direction will concern systematization of scientific approaches and definition of new attributes of the specific classification of leasing.

Ключевые слова: лизинг, лизингодатель, лизингополучатель, функции лизинга.

Keywords: leasing, lessor, lessee, leasing functions.

Табл.: 3. **Библ.:** 43.

Tbl.: 3. **Bibl.:** 43.

Левченко Александр Анатольевич – аспирант, Университет банковского дела (ул. Андреевская, 1, Киев, 04070, Украина)

Levchenko Alexander A. – Postgraduate Student, University of Banking (1 Andriivska Str., Kyiv, 04070, Ukraine)

E-mail: oleksandr.levchenko@gmail.com

E-mail: oleksandr.levchenko@gmail.com

Сучасний стан розвитку національної економіки супроводжується гострою загальноекономічною кризою, що створює складні соціально-економічні умови для забезпечення ефективності та прибутковості вітчизняного виробництва, набуття та утримання лідерських позицій у жорсткій конкурентній боротьбі. Для вітчизняних підприємств, які працюють в умовах невизначеності складного економічного середовища, серед першочергових постає завдання оновлення

основних виробничих фондів та їх модернізації, вирішення якого цілком залежить від наявності достатніх фінансових ресурсів, які надають можливість придбати необхідну сучасну техніку та обладнання, впровадити інноваційні технології для здійснення ними ефективної виробничо-господарської діяльності.

Усе означене вимагає розроблення дієвих механізмів і підходів, які б дали змогу підвищити ефективність виробництва, створити сприятливі інвестиційні умо-